

25/16

26/6

10

JAPANS "SJÄL":

KORSET OCH SVÄRDET

General Swedlund

har, av referaten att döma, i sitt omskrivna tal för några veckor sedan begagnat en del klunsiga uttryck; han har försökt att vara lustig, men har i stället — ett vänligt felsteg — blivit en smula larvig. Det är emellertid inte för dessa stillsöheteter som han nu blivit ursinnigt angripen i den ryska arméns tidning Röda Stjärnan. Vad som förargat ryssarna är att hr Swedlund betonat sin misstro inför den ryska avspänningspropagandan och den osäkerhet som följer med själva diktaturregimen i Ryssland. På den punkten har han endast uttryckt meningar som är helt förhärskande i Sverige; klarast framgår detta av enigheten om att vi skall upprätthålla ett starkt försvar, ty att detta försvar är motiverat av fruktan för Ryssland vet alla, även om en del politiker och pressmän, som vill spela diplomater, förnekar eller fördöjer det.

För ett par år sedan be-tecknade den ryska regimen genom sin press den svenska regeringen och alla demokratiska svenskar som krigshetsare och amerikanska agenter. Nu är tonen en annan. Man söker söndra genom att hetsa blott mot personer, partier och tidningar som står kylliga mot de nya agitationsmetoderna — ungefär som när nazismen efter München hetsade mot de engelsmän som inte var entusiastiska över Chamberlains defaitistiska politik. Ryssarna finner härvid ett visst stöd hos svenska politiker och tidningar som av lättrogenhet, optimism eller något slags taktisk listighet slukar eller låtsas sig sluka avspänningspropagandan. Likväl bör vi väl kunna räkna med att detta medlöperi inte drives så långt att man i Sverige ställer sig solidarisk med den ryska militärtidningens gemena angrepp mot en svensk officer som vågar säga vad nästan alla tänker.

DE KRISTNA samfundet i Japan, katolska likväl som protestantiska, hävdade fram till 1930-talet enstämigt att shinto (statsshinto) var en religion och att dess lära var oförenlig med kristendomen. En mängd auktoritativa uttalanden med kritik av de statliga tendenserna att främja shinto i uppfostran och på andra sätt är klara uttryck för denna ståndpunkt. Annu år 1920 antog "nationella kristliga rådet", som representerade 55 kristliga organisationer av protestantisk be-kännelse, en resolution som förklarade att statens understöd åt shintokulten innebar ett ingrepp i det religiösa livet som knappast kunde anses stämma överens med författningens bestämmelser om religionsfrihet. Den katolske biskopen i Nagasaki publicerade ungefär samtidigt ett budskap av liknande innehåll. I den kristna förkunnelsen betonades i allmänhet starkt att kristendomens moraliska principer stod i bestämd motsättning till shintolärens ovillkorliga krav på lydnad mot överheten.

Under shintonationalismens och den japanska statens segertåg på 30-talet och i början av 40-talet blev de kristnas hållning en helt annan. Delvis berodde väl detta på att massan av kristna japaner påverkades av den nationella extremismen och att samfundens ledning ansåg sig böra ta hänsyn härtill. Den väsentliga orsaken var emellertid utan tveivel undfallenhet för den härskande regimen, viljan att anpassa sig i stället för att bjuda motstånd. "Konformitet ansågs vara den högre visdomen", skriver den kristne historieskrivaren Holtom. "Evangeli- et framställdes som den trogne mungou, som dödade den kommunistiska ormen; det var den hängivne vakhunden som höll radikalismens rövare borta, den skyddsängel som bevakade nationalandans citadell mot självsvåldets demoner."

Nyorienteringen, för varje år intill det japanska sammanbrottet alltmera markerad, framträdde på skilda sätt. Man övergav den tidigare uppfattningen att shinto var en "äkta" religion; i stället påstods att kejsardyrkan och andra kulthandlingar måste fattas symboliskt och därför var förenliga med den kristna läran. I maj 1936 kom order från Rom att de japanska katolikerna borde betrakta ceremonierna vid shintotemplen som "endast ett uttryck för patriotism, ett uttryck för personlig vördnad mot den kei-

Katolsk präst med en skara pilgrimer vid en bombad kyrka i Nagasaki.

seruga familjen och landets hjältar". Protestanterna svängde med ungefär samma motivering. Så blev det möjligt för de kristna att uppträda fullt reglementsensligt, att be och dyrka — eller åtminstone att uppträda som om de bad och dyrkade — i shintotemplen, att godta — eller synas godta — läran om solgudinnan och kejsarens helighet. För att manifestera anpassningen framträdde en grupp framstående protestantiska kristna den 13 augusti 1937 inför solgudinnans altare i Ise och frambar till gudinnan följande petition (eller bön): "Måtte kejsarens välde blomstra... Måtte den kejsarliga tronen växa i ära intill en evighet lika varaktigt som himmelen och jorden... Måtte kejsardömet undersåtar livas och stärkas av den japanska andan... så att kejsarens heliga makt blir allt större och mera omfattande... Vi ber Dig att Du ger oss framgång i vår andliga uppfostrande och sociala verksamhet." Genom prestationer av denna art klagvorde de kristna — eller gav åtminstone myndigheterna intrycket — att de erkände shinto som en överreligion.

Kanske än mera egenartad är omläggningen av den kristna moralförkunnelsen till behag för den segrande nationalismen. På denna punkt synes de protestantiska samfundena ha gått längre än katolikerna. I en serie skrifter som publicerades av "nationella kristliga rådet" efter världskrigets utbrott framställdes kristendomens etik som praktiskt taget identisk med den japanska nationalismen. En huvudpunkt i den kristna läran sades vara den ovillkorliga lydningen för överheten, och de kristna upphöjdes i detta hänseende rent av till mönster för den japanska menigheten; det trettonde kapitlet i Paulus brev till romarna var en guldgruva för lämpliga citat. Likaså fastslogs att lydningen i familjen är utmärkande för kristendomen och att denna lära inte predikar jämlikhet i vanlig mening, utan har starkt sinne för sociala skillnader. Kristendomen sades i grunden verka för bushido, samurajmoralen, med dess trohet, mod, offervilja och patriotism. "Den omfattar trohet mot härskaren, kärlek till fosterlandet och pliktroget arbete i det allmännas tjänst." Visserligen är kristendomen fredsvänlig, men den älskar blott en rättfärdig fred. "Då kampen gäller en orättfärdighet som trampar rättfärdigheten under fötterna, då stridens mål är en sann fred, anser vi det vara en ära att skynda till slagfältet. Jag kom inte för att bringa fred, utan svärd."

De kristnas nationalistiska och krigiska agitation antog även mera konkreta former, helt i anslutning till den officiella ideologin. Kriget med Kina försvarades som ett försök att hjälpa det kinesiska folket mot dess bedrägliga härskare. "Det är vår kallelse att skydda Kinas folk från att komma till helvetet, även om det måste ske genom att riva ut dess högra öga. Med kärlek i våra hjärtan har vi beslutat att fullborda det heliga kriget. — Vi hoppas och tror och ber att den dag fred kommer till Fjärran Östern skall de (det kinesiska folket) tacka oss." Kriget mot västmakterna och erövringarna i Sydostasien förklarades på samma sätt vara ett krig för freden och samförståndet. Det japanska slagordet "världen en enda familj" uttryckte helt kristendomens uppfattning, och kriget avsåg att nå detta stora mål. "Den politik som går ut på att även till kontinenten utsträcka våra grundsatser, så att alla får sola sig i kejsarens heliga välbehag är — märker ni inte det? — det konkreta förverkligandet av kristendomens andliga grundsatser i jordelivet... Här har vi den kristna tanken på Guds rike. Den japanska andan är, det är det underbara, ett med kristendomen."

Buddismens förhållande till shinto har i det väsentliga liknat kristendomens. Även buddismen förklarar sig vara för fred, utom i krigstider. Under det senaste kriget betecknade buddistiska ledare, liksom vid tidigare tillfällen, japanernas sak som rättvis. Föreningen av fredskärlek och krigsvilja motiveras, såsom

följande citat visar, på samma sätt som hos de kristna: "Fred är människans verkliga ideal. Fred är människans högsta ideal. Japan älskar fred, och om det börjar krig, är det därför alltid ett krig för freden." Slutligen bildades under regeringens ledning en samorganisation av de tre huvudreligionerna, shinto, buddism och kristendom; religionerna följde partiernas exempel.

Såväl kristendomen som buddismen har självfallet efter Japans nederlag övergått till ståndpunkten att fred och folkstyre är deras mål och att båda dessa värdefulla ting i själva verket är den egna religionens specialitet.

HERBERT TINGSTEN

Herbert Tingsten har fört publicerat tre artiklar om "Japans själ": "Synden och blamagen" (17 juni), "Många religioner och ingen tro" (19 juni) och "Den himmelske kejsaren" (22 juni). Dessförinnan hade han återgivit turistintryck från Japan (söndagsläsningen 3 juni) och givit en historisk översikt (7, 9 och 12 juni).